

2023-02-09
Ku2016/00253

Kulturdepartementet

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby

Framställning om att förklara Tumba bruk, Botkyrka kommun,
Stockholms län, för statligt byggnadsminne
(Riksantikvarieämbetets dnr: RAÄ-2022-1125)

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att Tumba bruk, fastigheten Botkyrka Tumba 7:240, ska vara statligt byggnadsminne enligt 3 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, enligt vad som framgår av *bilagan*.

Regeringen erinrar om att Riksantikvarieämbetet ska utfärda skyddsbestämmelser enligt 6 § förordningen om statliga byggnadsminnen.

Ärendet

Riksantikvarieämbetet har hemställt att större delen av Tumba bruk i Botkyrka, se *bilaga*, ska förklaras för statligt byggnadsminne och anfört i huvudsak följande.

Delar av bruket har tidigare varit statligt byggnadsminne. I och med en avyttring av fastigheten övergick bruket till att vara enskilt byggnadsminne enligt kulturmiljölagen (1988:950). Sedan 2002 tillhör större delen av bruket återigen staten och Tumba bruk bör därför förklaras för statligt byggnadsminne.

Tumba pappersbruk representerar en levande bruksmiljö med kontinuitet från 1700-talet fram till idag. Bruket är en unikt samlad bruksmiljö som berättar om 250 år av obruten papperstillverkning och om svensk sedelhistoria. Bruket är fortfarande en världsledande producent av sedlar och säkerhetspapper. Tillgången till vatten var en förutsättning för tillverkningen och lokaliseringen av anläggningen. Tumbaån med den stensatta kanalen utgör därför en viktig del av bruksmiljön.

Sedan starten 1755 har området av säkerhetsskäl varit ett slutet, nästan självförsörjande samhälle. Tumba bruk var ett brukssamhälle i parkmiljö, där allén kantades av ett tjugotal välbyggda hus i prydliga rader. De hus som finns kvar ger med sin arkitektur och placering inte bara en bild av det tidiga bruket, de berättar också om bankofullmäktiges omsorg om brukets anställda. Tumba bruk är även ett bevis på vad utländsk arbetskraft betytt för landets ekonomiska och kulturella utveckling, då man under verksamhetens första tid rekryterade arbetskraft från Holland som var särskilt kunniga i tillverkningen av papper.

Statens fastighetsverk, som förvaltar Tumba bruk, har yttrat sig i ärendet under handläggningen hos Riksantikvarieämbetet.

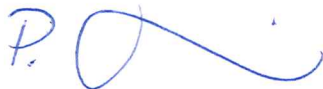
Skälen för regeringens beslut

Enligt 2 § förordningen om statliga byggnadsminnen får en byggnad som tillhör staten förklaras för statligt byggnadsminne, om den har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde. Detsamma gäller för parker, trädgårdar eller andra anläggningar. Av förordningens 3 § följer att regeringen ska pröva frågan efter framställning från Riksantikvarieämbetet.

Den fastighetsstrategi som läggs fram i propositionen Kulturarvspolitik (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281) anger att statligt ägda kulturhistoriska fastigheter ska vara skyddade som statliga byggnadsminnen om de har synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Regeringen delar Riksantikvarieämbetets bedömning att Tumba bruk bör förklaras för statligt byggnadsminne.

På regeringens vägnar

Parisa Liljestrand

Maja Flygt

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Finansdepartementet/OFA/ESA
Länsstyrelsen i Stockholms län
Statens fastighetsverk
Botkyrka kommun

Byggnadsminnet omfattar det markerade markområdet inom fastigheten Tumba 7:240 och de byggnader som är markerade på kartan.

Kategori A (exteriör, stomme, planlösning och fast inredning)

- 8 Klockhuset, uppfört under 1750-talet och 1778
- 9 Förvaltarbostaden, uppförd 1759-60
- 13 Stora stenhuset, uppfört 1816-22
- 35 Spannmålsmagasinet, uppfört mellan 1755-61
- 40 Kölnan, uppfört 1763

Kategori B (exteriör, stomme och planlösning)

- 14 Villa Bulle bo (Ingenjörsvillan), uppförd 1901
- 15 Marketenteriet, uppfört 1901
- 17 Bostadshus typ 1, uppfört 1910
- 18 Bostadshus typ 1, uppfört 1910
- 20 Bostadshus typ 1, uppfört 1891
- 21 Bostadshus typ 1, uppfört 1891
- 22 Bostadshus typ 1, uppfört 1892
- 23 Bostadshus typ 1, uppfört 1900
- 24 Bostadshus typ 1, uppfört 1900
- 39 Kuskbostaden, uppförd 1891
- 47 Bostadshus typ 2, uppfört 1917
- 48 Bostadshus typ 2, uppfört 1917
- 49 Bostadshus typ 2, uppfört 1917
- 50 Bostadshus typ 2, uppfört 1917
- 51 Bostadshus typ 2, uppfört 1917
- 57 Bostadshus typ 4, uppfört 1921
- 58 Bostadshus typ 4, uppfört 1921
- 59 Bostadshus typ 4, uppfört 1921
- 61 Bostadshus typ 4, uppfört 1921
- 64 Spruthus (brandstation), uppförd 1926
- 65 Bostadshus typ 3, uppfört 1924
- 66 Bostadshus typ 3, uppfört 1924
- 69 Bostadshus typ 3, uppfört 1927
- 70 Bostadshus typ 3, uppfört 1927
- 71 Bostadshus Tumbaberg, uppfört under 1870-talet

Kategori C (exteriör)

- 11 Tvätt- och bagarstuga, uppförd ca 1896-97
- 12 Uthus, uppfört 1922
- 19 Uthus, uppfört 1910-11
- 25 Uthus, uppfört 1892
- 26 Bipaviljong, uppförd 1900
- 27 Uthus, uppfört 1901
- 28 Vaktkur, uppförd mellan 1870-1900
- 34 Uthus, uppfört 1924
- 36 Oxstallet, uppfört 1825
- 37 Röda magasinet, uppfört omkring år 1800
- 52 Grishus, uppfört ca 1895
- 53 Grishus, uppfört ca 1895
- 54 Uthus, uppfört 1969
- 55 Uthus, uppfört 1918
- 56 Uthus, uppfört 1918
- 62 Uthus, uppfört 1921
- 72 Såg, uppförd ca 1928
- 77 Uthus, uppfört 1935
- 78 Uthus vid Lill-Tumba, uppfört 1909
- 79 Uthus vid Lill-Tumba, uppfört 1900
- 81 Ladugård vid Lill-Tumba, uppförd 1905-06
- 82 Garage, uppfört mellan 1935-55
- 87 Bostadshus vid Lill-Tumba, uppfört 1908-09
- 88 Musikpaviljongen, uppförd ca 1922
- 101 Jordkällare, uppförd ca 1900